

# NOORSOO AJAKIRI

III. AASTAKÄIK

№ 2

TALVEKUU MCMXX

TARTUS

## Sisu.

Kaks luuletust. H. Brindfeldt . . . . .	lhk. 35
Surma ja Üksinduse Saladus. K. D. Balmont . . . . .	„ 36
Elo. H. Brindfeldt . . . . .	„ 41
Matkaja muljed. Matkaja . . . . .	„ 42
Kirjad Lindanisast I. Valpur Ent. . . . .	„ 44
Lootusliidud Inglismaal ja Soomes. V. Ernits . . . . .	„ 47
Lähemaist ülesandeist. G. Noor . . . . .	„ 49
Tornijooks on algand. A. Lenotammi . . . . .	„ 51
Noorte päevad. G. N. . . . .	„ 52
Kuuldused Soomest. M. Forsman . . . . .	„ 54
Leping E. K. K. ja S. K. L. vahel . . . . .	„ 55
Kroonika . . . . .	„ 56
Mängud . . . . .	„ 61
Teadaanded ja üleskutsed . . . . .	„ 62
Kirjutuste võistlus . . . . .	„ 63
Kirjavastused . . . . .	„ 64



*W. L. Lohv's  
W. L. Lohv's  
W. L. Lohv's  
4/11/20*

# UUDISMAA.

NOORSOO AJAKIRI.

KOLMAS AASTAKÄIK.

N<sup>o</sup> 2.

TARTUS  
TALVEKUUL MCMXX

K. Mattiesen'i trükk, Tartus.

## **Kaks luuletust.**

### *Valge hing.*

Mässund vaimostavva aja ringi,  
ise oleskelles ilmale fiktiiv,  
ylim tunne; hõrneim ylev viiv  
käia kujotelles elo ymberringi.

Kuulda läheduses valgeid hingi,  
käsis, raholdusist raskeis, riiv  
elo rajost igavikko viiv,  
olemise hetkeline symbol mingi.

Minevikos jumalate dekalooq:  
olnud ajodelle kaunis lelu,  
lemmik pyhadelle palve ilos.

Paljo hõhko valmib meelde pilos,  
vyrtsib olemise tuska, vaikist elo,—  
olen valge hinge bioloog.

---

### **Palango rosett.**

*Kevadtuuled Nr. 6. 1919.*

Kuis karastavat tundehõbet jooks  
ja unustaks kõik keelduvuse kannad  
kui kannatuse lõõsa esirannad,  
mis paakund rindo mulle elolooks.

Kõik seigod vihatujos yles pooks  
kui puuaks' kuningad ja kuningannad;  
vaid tundist võlot hinge käskijannad  
veel õigel ajal sydant võrko kooks.

Pean võõraks manitsusi alalisi  
mis Saatus kahetseva hinge valab,  
et tiirastudes mälestusist alab

kesk tuleviko toone kõlo visi.  
See kes kord elos tunde-õnnes palab  
on tunnud päivi mitmevõvilisi.

*Rakveres.*



K. D. BALMONT.

## Surma ja Üksinduse saladus.

(M. Maeterlinck'i loomingust.)

(Järg)

„Üksindaste inimeste“ autoril Hauptmannil väljendub see Surma ja ühe hinge teisega liitumattuse tunne, võib olla, veel tugevamini. Ta draamades pole geniaalse Ibseni ruunolist lakoonilikkust, kuid selle asemel on siin soojem, palavam veri ja hõrnem kannatus. Unustamatu on omas üksindases kannatuses see lapsuke Hannele, kes mõistab kõnelda inglitega, kuid ei mõista kõnelda inimestega. Liitumattuse ja arusaamatuse pärast hukub Heinrich „Uppunud Kellas“, selles poemis, mida kunstnikud-loojad enam kui üks kord on üleeländ, ümbritsetuina toorest massist, kunstnikud, oma kõige loovamas unistuses kohtajad vaid äraandlikku, ebatruud sülfii. Üksindasena külmab ilmlise halastamattuse käes teine Heinrich, vaene Heinrich. Hukub Henschel, hukub Kramer, hukuvad tugevad ja nõrgad.

Kuid nii hästi, kui see õudne tunne ongi väljendat Ibsenil ja Hauptmannil, nende kangelased sisaldavad hendis siiski õige palju juhuslikku, ajalist, kohalist. Sellelt vaatepunktilt, milt neid dramaturge praegu vaatleme, on käesolev omadus kaotus loomingus. On minutid, mil vaatlejal mõistusel pole küllalt uskuma panev norrapole uskuma panev saksa- ehk prantsusekohane, pole sugugi uskuma panev juhuslik, mis võiks muutuda koguni teiseks selle ehk teise tingimuse muutumisel. Sügav mõte tahab üleüldistet ja muutumatuid tüüpe ja mõtteid, mitte ajalist vaid igavest, mitte kohalist, vaid ühisinimlikku. Selles mõttes lõi Maeterlinck hoopis iseäralise, oma teatri, ta mõistis kujude ja meeleolude abstraktsuse jõuga omast loomingust kõigi reaalist ja rahvuslikke joonte süstemaatilise kõrvaldamise jõuga luua eeter-läbipaistva ja saleda Hingede Teatri. Ta räägib henda eest ja minu eest, teie siinolejate ja nende eest, kes olid, kes on teistes maades, teistes aastasades. Maeterlinck vabastas terve rea dramaatilisi momente juhuslikust kattest ja meie ees on nagu kuu-paistest valgustet koobas lubipurikutega — nagu mäe maastik, mille keskel käivad hõhunägemused, mis räägivad igavesi Armastuse ja Surma sõnu. — Kunst, vastukäiv matemaatilisele mõistuselle, mis mõtleb sümbolide ja muutmatute arvude võrguga.

Maeterlinck võtab elu ta põhjalikus, piinlikus vastolus: inimese isik püüab omi sihte, aga Loodus, Kosmos omi ja see kahe voolu kokku-

saamine, õige tihti vaenuline, kaht jagu sihte kokkupõrge, tekitab inimese südames vaigistamatu valu. Inimese „mina'l“, Euroopalise inimese „mina'l“ on raske, peaaegu võimatu, oma praegusel arenemisastmel tunda sidet Ilmlise Tervikuga ja vaadata maise elu pääle, mitte kui ainsa, ainult kord tekkiva nähtuse, vaid kui ühe lüli pääle, terve rea teiste, sarnaste, seesmiselt, loogiliste, ühendet, hiilgavi ja Lõpmatusse jooksvate lülide hulgast. Inimese „mina“ tunneb igalt poolt musti vaenulikke jõude. Ja isehendas näeb ta seda sama mitme-häälist vihaleäritamist, neid samu arusaamatuse ja kitsa lahusolu halinaid, mida nii piinlik märgata loomariigis. Mitmesuguste inimeste „minade“ hulgad lähevad mõõda lõpmatumas voolus ja mõistus näeb kammutusega, et iga sarnane „mina“ on lahti kist teisest, kõik nad räägivad isesuguseid keeli, ja kuigi nende sõnad korduvad luupainajalikkuseni, kõnes üksteisega ei mõista nad ikkagi üksteist. Sõna sünnib elavas rinnas, kuid kunni ta teise elava rinnani jõuab, muutub ta surnuks. Ja inimesed vaatavad silmiga silmi, arvavad nägevat üksteist, aga sellal mõtleb igaüks eneses midagi, ja pilgud surevad võõras, vastamatumas tühjuses ja pimeduses.

Meie kõige ligemad on kõige kaugemad ja kui meil tõesti raske on, ei leia meie sõnu ega julgust, et öelda omast, meid tapvast õnnetusest kõige kallimale, omaselle inimesele. Kui puu on läbi raiut kirve trehvavast hooist, langeb tema ladvast aluseni jahmatades, vaevalt kuuldava, väriseva sahinaga maha. Kui meie hing on tabat tõesti valusast, trehvavast hooist, meie ei ütle sellest kellegille, vaid hüppame vette, hüppame kõrgelt kividelle, ehk saadame hendasse mürki, tina — ja vaid nägematu, kuid meid nägija ebatavalik Asjade Vaikus kuuleb meie surmaeelist surut hoigamist. Siin, väljas, sünnib nii, — säääl, sees, sünnib teisiti. (Maeterlincki näidend „Säääl sees“) see vana hää lahke inimene, kes terve elu läbieland, kes mõtles ja nägi nii palju kümnete aastate jooksul, ei suuda näha, et noor tütarlaps, keda ta kohtas iga päev, hingeldab ebainimlikus kannatuses, et ta praegu, just praegu, hukkub, paar sammu temast eemal, sellal, kui tema nürilt ja rahulikult vaatab igapäevsuselle näkku, aga tema vaatab seesmisest, katsumisest tumenend pilgul viimist korda. Taevast, teda petvat, teda mitte kuulvat, teda eemale tõukavat. Omaksed vaatasid ega näinud selget kannatajat hinge, ja lõppude lõpuks näevad vaid surnud määrdind keha, mille võõras juhtumisi üles tõstis.

Seda sama hirmust nüridat nägijate pimedust näeme majas, kuhu astus haigus. („Maeterlincki näidend „Kutsumatu“.) Terved ei saa aru haigeist. Elav ei saa kunagi surijast aru. Ja et kuulda selle „Kutsumatu“ tasaseid samme, keda harva, kes kutsub, kuid kes tingimata iga ühe juure tuleb, on tarvis olla laps, kes veel ligidane Maa tarvis maha jäet igavikule, ehk tark vanake,

kes juba surnud maiselle elule ja pimedide silmiga vaatab Rajadetagussusse. Argipäevsed, meie elu ümbritsevad asjad kattuvad ligineva Surma mõjul salapärasusega, täis käskivaid näpunäiteid, nad kutsuvad avalikult üles hinge juure, nagu ühteliitunud hoiatavi sümboolide koor. Kuid igapäevsuse udust ümbritsetuina, vastikuks tehtud ja nürit eba-meelsast halle argipäevi külgepuutumisest, räägime rumalalt tuhandest tarbetusest, haarame orjalikult armetumi kõnede järele, haarame nagu nahkhiired asjust kinni, selle asemel, et kaugelt vaadata; isegi sarnaseid tiibu mitte omades roomame, oleme rasked, kurdid, hääletumad, vaimustuse sädemata, alandume, kumardume, hakkame maa külge. Kuu valgus mängib imelikult varjega. (Maeterlinck „Kutsumatu“.) Ööpikud katkestavad oma laulu. Luiged lähevad rahutumaks unisel järvel. Vikat heliseb, kui kammutav, kaugel, kuid ligineva timuka hää. Tuul sahistab, lilled kukuvad maha, oks katkeb ja langeb. Üks kõik. Me oleme hendi kallal ametis. Mõtleme lõuna- ja õhtusöögist, mingisuguseist sugulasist ja tuttavaist, kes meile võõrad ja tundmatud, mõtleme tundidest, nähes ainult nende välist kuju ja mitte põrmugi käesolevate silmapilkude saatusest äramäärat häält mõistes. Me mõtleme kogu oma kehaga oma keha tarvidusist ja meie vastik kuulmatus ei tunne, et vaat, samal minutil jätab surematu hing meid maha.

Jah — oleme pimedad. Ühed pimenend oma vaevalisest elust, ehk liig pikkist asjatunmist otsimisist. (Maeterlinck „Pimedad“.) Teised pimepakssündinud, ümbritset igavese pimedusega, kes pole kordagi näinud.

Veel seda kitsas-peenet riba,  
Ei võrku sinakat,  
Mis vangid, nimetame Taevaks,  
Kus meie avarus.

Oleme päävarjutumal saarel, mis igalt poolt ümbritset vaenulisest Merest, meie aluseid kõigutes ja meie kunagi kindlate tippude viimast kõrgust ähvardes. Meie juht, meie jumal ja papp, kelle päale olime harjunud panema hendi viletsas vaesuses kõiki omi lootusi, kadus. Me räägime temast, ootame teda veel, ehk küll ilma meelsa ootamisrõõmuta. Aga tema suri juba, ja kaks sammu pimedast eemal on veel enam abitu surnukeha — pühaduse kehastus, mis oli tulitorniks, aga nüüd, raskeimal minutil, muutus jahtund taagaks. Meie vana, kordumisest kulund elu, ikka üht ja sama sissehingamise all hallund, on vana põhjamaa metsa sarnane, kus tüved jooksevad meile kättesaamatusse kaugusse ja hõljutavad, kui hiiglatonid, sama igavest nagu sügavatähelise taeva all, mis ülekülvat planeetega, milledeni meil võimatu jõuda nii pilgu kui unistusega. See, kes meid juhtis ja meile kaitseks oli, istub jahtunult õõnsa, kole suure, kuid tühjuse ja ärakanduvuse ruumiga sees, tamme ääres. Surnu poolsurnud puu



ääres ei kuule ei halinaid, ega kutseid ja meie tunneme neis teed rahulduse juure. Aga need tummad silmad ei vaata enam Igaviku nähtavale poolele, mille külge oleme kinnitet nagu varjud on kinnitet asjade külge. Need silmad kustusid, ja paistuvad suurte murede üleliigsest hulgast veriseina.

Vanad pimedad naised ja pimedad vanamehed. Nad istuvad kividel ja raiut kändel. Nende puhkepaik on röske maa ja närtsind lehed. Nende ainuke nõrk rõõm on naisterahvaste juuresolek, kes loomupoolest enam hõrnemad ja suureinad, enam arusaajamad. Kuid nende naisterahvad on pimedad. Päälegi on nad neist, kes nende poole tõttavad surnud, juurtega väljakist puuga, kaljutükkega eraldet ja kolm neist sosistavad; palvetavad, pomisevad kõik aeg arusaamatuid sõnu — need on kurbtõsised Parkad, kes punuvad Elu niiti ja lõikavad ta katki, need põhjamaised — kurvad mineviku, oleviku ja tuleviku normid. Nad palvetavad vaimudena ja nurisevad Nõrgameelse pimedade ümber, kes armastab henda sünnitet last, kuid aavistab hulluksläind ajuga ja purustet südamega, millised piinad ootavad vastsündinut ja seepärast hakkab ta järsku metsikult halama, kui tal tarvis on toita oma rinnaga uut, meid rõhuva Faatumi ohvert. Kõik need naisterahvad on koledad, kui pimedad, silmitud luupainajad, nagu hallunud varjud, nagu teeäärse paha ilma peksetava paju vaimud. Ainult üks neist, Noor, kes pole veel mahajättnud lille ja alles äraraiskamatu südamega, ise ilus nagu lill, häratab võõrais südameis tähtelikkusega täidet hõhuseid mõtteid.

Vastutulematu ilm, julm maa, kammutav meri, langend lehed, osatus, mahajäetuvus, pimedus, mure.

Terve meie elu on nagu raske loss, milles tundelikkus on väsinud ahastamast:

Siin sügavad kraavid, sillad liikuvad  
Ja seinad on rasked, ning väravad tugevad  
Pimedates ruumides röske on ja külm.  
Ja saalides kõvasti kõlavad sammud.  
Seintel on rippumas esiisa pildid.  
Raamid et nõeluda alati riiet.  
Aknad on kitsad ja maa all on keldrid.  
Kõik tornid on hallid ja sakised.  
Hall nende värv ja mürakad rasked.  
Mis küll teha siin? Täna on kui eile.  
Mis küll teha siin? Homme on kui täna.  
Mis küll teha siin? Homme on kui eile.  
Kuulda võib ainult siin tuulte hulgeid.  
Vahel ka tornide tippu lähed.  
Vaatad säält silmpiiri ääretut laiust.  
Kaugel, sääll on teised riigid,  
Siin on alati metsad ja orud  
Aga sääll ei midagi uut.

Aga siin on kõik endised asjad.  
Oh loss, oh loss, sa ava mul ukсед,  
Süda nii enam elada ei saa!

Kus on siis väljapääs ja kas ongi väljapääsu sellest rõhuvast Surma ja vaimlise Üksinduse riigist?

Väljapääs on ja võime teda leida.

Meie elu suur koledus tekib liig suurel määral vale mõttest, mida hüütakse suureks eraldetavuse Valeõpetuseks.

Euroopaline mõte — elu ainsuse ja inimese saatuse Ilmliku kangastusega sidumattuse mõte. Arvame et elame vaid üks kord. Praeguses vormis, sarnasel kujul muidugi elame terves Igavikus vaid kord: Kuid oma tõsise seesmise „mina“ sarnasust kaotamata, elame tõepoolest mitte üks kord ja mitte ühel planeedil, vaid kehaneme palju kordi ja käime järkjärgult läbi suure, meid lõpmatu Harmoonia suure ülesviiva redeli mitmesugused astmed.

Meie elu suur koledus seisab ka selles, et oleme rasked ja kohmakad, kui võiksime olla kerged ja hõhuhõrnad. Meie tallame lille, mida ei näe. Vaidleme isegi nende olemasolu vastu. Sosistame rumalalt, kui mängib muusik. Oleme hendi kallal ametis, kui ilusa nähtuse rõõm meil ees. Meie ei armasta ilu heneses, ja rusume teda teisteski. Lepime häämeelega kõige jämedamaga, kõige vääritumaga, aga pärast lämbume ise hendi loodud lämmatavas palavuses. Meie ei taha peenendada oma hinge ja laiendada hendi mõistuse ilma. Meie ei kasvata suureks laialipillat puid ja hõrnu taimi tähti sarnase hiilgega. Meie ei kallista seda läbipaistvust, mis vahel isegi kõige jämedamas isikus tekib. Kui tahaksime, saaksime sellest samast sekundist saadik õnnelikumas ja ilusamaks.

Kuigi jääksime pimedaks ja kurtummeks isegi armastuse vastu ja kuninglik-kena Looduse ilu ja seraafilis-kena Naise ilu näo ees, — Ilu ja Armastuse kiire ees härkaks meis ikkagi ajuti jumalad.

Teatav üksindus on inimese hinge lahutamatu omadus, arusaamise tõttu persoonist, kui millegist üksikust. Kuid kui peenendame hendi hinge, muutub see üksindus kurvaks ja ilusaks, nagu jääst hruustaal loss. Kui kihlame oma hinge Iluga, muutub valu meie tarvis naudinguks, meie pisarad on nagu hommikuse kaste tilgad ja õhtuse kaste tilgad kuldsete lillede karikais.

Esimene pimedaksstündinud draamas „Pimedad“ räägib, et hääl muutub, kui kellegi pääle teravalt vaatame. Mitte üksi hääl, vaid kogu meie vaimline kujud muutub, kui vaatame millegile teravalt, ja mitte üksi peegliikkuse heidame hendi vastuheite, vaid ka peegliikkusest võtame sisendusi, ja vaadates sügavasse kaevu, ehk hõbedaisse järve vetesse, lähme süvendet pilguga edasi ja unistame hõhuliku hõbedusega hinges.

Kui vaatame oma hingega harmoonia pääle, siis teostame ta muidugi omas elus.

Halastamisväärt pimedad, kes omakasupüüdvalt oma raske kannatuse kallal ametis, kordavad vaikselt ja kangekaelselt: „Me tunneme vaid maa lõhna.“ Kuid Noor pime, veel ilus ja vaba, sest ta süda on avat llule, räägib: „Ma tunnen lillede lõhna ümber meid.“ Ja kindlalt uskudes, et elu hütud pole mitte ainult halin, vaid ka kutse edasi minna millegi parema poole, kordan selle ilusa Noore pimedaga: „On lilled ümber meid, on lilled!“ (Lõpp.)

Kogust „Белые Зарницы“ tõlk. A. Juhanson.



H. BRINDFELDT.

**Elo.**

„Kevadtuuled“ Nr. 5. 1919.

*Puupäine mees,  
takk-habe suus,  
kui iiales —  
see vana uus.*

*Söüb minutid  
ja sekundid,  
joob tunde verd  
kesk ajamerd.*

*Ja sureb siis.  
kus otsas viis.  
Vaid jälestus  
ta mälestus.*

*Rakveres.*



MATKAJA.

## Matkaja muljed.

Päiksepaistene kevadsuve päev. Aastatunnistus taskus ja kool seljataga. Vastas vaba ilus suvi! Suvi, mis nii järeljätmatult kutsub ja hüüab, pannes noore vere kärmemini liikuma.

Välja loodusse, reisima avaras maailmas, suvist vabadust õieti maitsma ja kasutama — see on mõnegi õppuri soov. Pühajärv ja Munamägi, Otepää ja Haanja kõrgustikud, Võhando ja Ahja jõe

kaldad rohkearvuliste taevaskodadega <sup>1)</sup>, Virumaa kõrge merirand ja kosed — keda poleks need meelitanud?! Sinna, neile tuntud kohtadele igatsetakse, kus teisedki käivad, mille ilust teisedki jutustada taavad. Ja suur on mure, kui ühel ehk teisel põhjusel sinna ei pääse.

Kuid on's see kõige otstarbekohasem? Kas poleks võimalik teisi paremini reisimisvõimalusi ära kasutada. Võib reisida igalpool mujalgi, nautides looduse ilu ja kõike, mida ilusal suvipäeval ümber ringi näha, kui meie vaid oskame silmaga vaadata. Pole vaja selleks kõlavate, kõigile tuntud nimedega varustet kohti, eriti, kui selleks, et neile ligi pääseda, kulub mitme päeva energia asjata. Mis kasu on sellest, et oleme käinud Pühajärvel, roninud Munamäe tippu, kriimustanud endi nime mõne taevaskoja müürjärsule küljele või silmitsenud Virumaa maltskaldalt Soome lahe sinkjaid laineid, kui meie ei tunne õieti endi koduküla lähemat ümbrust. Ja et suurem osa õpilasist sedagi ei tunne, on enam kui kindel. Asjata on minna otsima loodusilu kümnete, võib olla sadade verstade taha, kui on nägemata ja tundmata oma vald, kihelkond, maakond.

Küllalt on siingi ilu ja vaatamisväärilist — vaja ainult osata näha!

Õigele matkajale, kes oma kodumaaga, selle looduse, rahva ja iseäraldustega tutvuneda tahab, avanevad „iseäraldused“ juba kohe kodulävelt, kas lähed siit aiatagusele jäätmaale ja metsa äärde, ehk pöörad alla soo poole. Maanteid on küllalt tallatud — matkaja jäägu neil tolmumata. Palju kenam on käia kitsast rada, mis kanarpikust nõmme poolitab, vahel, nagu mängides mändade vahel kõverusi tehes ja kaob siis mändade tihnikusse; tõuseb säält rõõmsana päikesepaiste-sele jäätmaale ja kaldub siis jahedasse lehtpuu metsa. Kuid hämaras laanes rändab tee kindlana, kuulates vaid matkaja sammumist. Sääl ei kuule linnu laulu, nagu nõmmel, jäätmaal, või lehtpuu metsas, kus tuhanded laululinnud, vindid ja tihased vidistavad. Ainult harva kohtad siin mõne punakasruske linnu, vaipse ja hääletu, nagu laangi.

Ei pelga see tee suuri soidki, vaid, viib neist kitsast rada mööda üle. Kui mõnus on käia sooaurus: päike põletab täiel jõul; sookanarpik, kuremarjad ja rohused mättad lõhnavad vängelt, äbarikud männid ja kuusejäändrikud on nii imeliku väljanägemisega ja mustav mudalomp nii sinkjas — põhjatu. Kaugel rõunakul astub suuril sammel pikakoivne imeelukas — suur kurg. Kuid õhus liugleb hääletu ruske kull, nagu needmise all surnud inimhing, mis igavesti maa ja taeva vahel heljuma määratud.

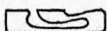
Ja kui hää on niisuguse teekonna järel mõne talu õues vilus

---

1) Taevakojaks nimetatakse Võrumaal iga kõrget, järsku kallast. Harilikult on harjutud selle sõnaga tähendama küll ainult kõrgimat — Ahja jõe taevaskoda, mis 15—18 sülla kõrguseni ulatab.

puhata ja silitada vana karvast koera, kellel nii palju sarnasust oma vana peremehega. Võib aga tuppagi astuda, kus harilikult vana perenaine usinasti askeldab. Kuid peab teadma, et niisugusel juhtumisel on tegu otsekohese, lihtsameelse maarahvaga, kes herra ees naljalt ei kummarda ja 'saksikule noorherrale varsti parajad sõnad leiab; kuid esinedes neile hariliku, enda eale vastava õpilasena, võib leida kõige lahkemat ja sõbralikumat vastuvõttu. Ja tarvitseb aina vanale emandale mõista anda, et reisimehel harilikult kõht mitte väga täis pole, kui kollane suvivõi, värsked piim ja rukkileib lauale ilmub. Õhtul pole raske nii moodi ka öömaja saada, kui mitte mujal, siis vähemalt lakas, kuid harilikult on ilus suviõhtu oma hääalterohkuse ja värskusega nii meelitatav, et puhkamiseks vaevalt mahti annab. Palaval keskpäeval tundub see palju kosutavamana. Ja tõesti — rumal see matkaja, kes selle asemel, et maitseda valge suviöö võluvust ja luulelisust ning puhata palaval tolmusel keskpäeval, teeb ümberpöörduvalt.

Nii mitmekesine ja vaheldusrikas on matkaja tee, kes selle asemel, et mõnele kuulsakssaanud kohale rutata, enesele ülesandeks teeb kodumaa loodusesse süveneda, seda tähelepanelikult tundma õppida ja selle jumalikku ilu maitsta.



VALPUR E—NT.

## Kirjad Lindanisast.

### I.

I. viinakuu päeval 1920.

Käesoleva aasta algul ilmusid ajalehis mõned väljavõtted ühe Ameerika suguvenna, õppuri, kirjast arvamiste ja sooviavalduste näol „Uudismaa“ kuju ja sisu kohta. Ühtlasi puudutati Eesti noorsoo iseloomu ja soovitati meile, õppureile, enam praktilisust ja pöördumist teaduse, tehnika ja kaubanduse ilma. Üsna õieti ja suure täpsusega oli tabat meie koolinoorsoo liikumise ja tegutsemise iseloom üldjoonis. Tõsi on ju, et meie Eesti noored hõljuvad ideede, sügavate küsimuste ja kunsti ning kirjanduse harrastusvallas, kuna nagu põlgavalt ja üleõla vaadeldakse mujal kultuuriavaldusi: teadusi, eriti loodusteadust, tehnikat, käsitööd ja muud. Valdavad on literatuur-

humanitaarsed kalduvused ja osavõtmine sotsiaaluenduste püüde-elust. Seda näitavad piltlikult arvud.

„VOX DISCIPULI“, omas 9. numbris toob Tallinna õpilasingide kohta järgmise arvustiku:

„Tallinnas on õpilasinge kakskümmend, nende seas:

Kirjandusinge . . . . .	8
Sportiringe . . . . .	3
Skaut-linge . . . . .	2
Male-linge . . . . .	2
Muusika-linge . . . . .	2
Poliitika-linge . . . . .	1
Näite-linge . . . . .	1
Loodus-teadusinge . . . . .	1

Seega on teadus-ringide arv  $\frac{1}{20}$  üldarvust.“

Need võnked, mis ringide-elus Tallinnas aset leidnud pääasjalikult ringide arvu suurendes ehk vähendes, ei näita terve 1917./1818./1919./1920. aastate kohta teadusliste ringide protsentuaalist tõusu. Nad räägivad sellele isegi vastu.

Kuis on lugu teistes linnus ja maakondis, ma ei tea. Seks puudub igasugune arvustik. Ja need üksikasjalised andmed õppur-organisatsioonidest, mis „Uudismaa“ senni kroonikana ilmunud, ei luba teha laiema ulatusega järeldusi. Muide, ilmub siin „Uudismaa“le“ ülesanne hankida arvulisi andmeid õppur-organisatsioonide laadi ja tegutsemise kohta. Kuid nüüd veidi tagasi. Kuidas reageeriti eelnimetat „Ameerika kirjale“? Kui mälu mind ei peta, vastati teravalt, seisutalt, isegi näidates enda vaimlist üleolekut praktilise suguvenna üle.

Nüüd on jälle „Uudismaa“ sisukavast juttu olnud. „Vaba Maa“ Nr. 223, 1. okt. s. a. toob —han— sulest lühikese, kuid asjaliku kirjutuse noorsoo ajakirja „Uudismaa“ edespidisest kujust ja sisust. Muu seas tähendab —han.—:

„Pealé ilukirjanduse annab ajakiri veel ruumi kirjutusile endakasvatusest, teadusest, kunstist, spordist, karskusest, noorsoo liikumisest, tehnikast jne. Eriti katsub ajakiri kaasa mõjuda tehnika ja käsitöö edendamiseks noorsoo keskel, nagu see laialt maad võtnud Soome koolinoorsoos“.

Nii —han.—. Seega on osalt väljendat seesama, mida Ameerika suguvend omas kirjas soovitas. Olgu tervitet samm, mis meie noorte ajakirja mitmekesistab ja värskendab ning temast osavõtta laseb ka neil nooril, kes tegutsevad teaduses ja tehnikas!

Ons siis neid noori, kes ennesti nimetat aladel töötavad? On, kahtlemata on. Ma arvan: paljuilgi oleks huvitav kuulda, kuis tegutsenud omaette need noored, keda veetlenud teadus ja tehnika, kuis need, keda ande-kooli eelvõitleja Wilhelm Lamszus tabavalt ristinud

„alkemistideks“, elanud salapärast elu, põigeldes noorsoo liikumisest ja noorte ühissettevõtteist.

Millest on tingitud sarnased nähtused üldiselt ja eriti? Kas on õige, et need „alkemistid“ leidnud mõnedelt kafedat hukkamõistmist? Kas peavad nende nähtuste kandjad endiselt jääma lapulisteks koolinoorsoo perre ja päältvaatajaks noorte ühistegevuses või ei? Küsimused, mis küllalt huvitavad, et nende juures lähemalt peatada. Päälegi nõuab see sissetungi meie aja hingeellu ja peenemat eritlust nimetet õppurtüübi era-elus ja oludes. Sellest aga pikemalt ühes edespõlises kirjas. Täna tahan vaid algselt piirduda sellega, et lõpetan, millega algasin.

Iseloomustav on, et eestlane üldiselt võetuna rokkem hindab n. n. vaimlisi teadusi, sellejärele ka vastavaid isikuid, kuna hoopis külmemalt mõõdetakse tehnilise, kommerts- kui ka loodusteadlise haridusega inimesi. Viimasel ajal on küll märgata, mis aina rõõmustav, et rohkem rõhutatakse tehnilist- ja kommerts-haridust, ka on loodusteadus omale vastava väärika huvi ja hindamise osaliseks saanud. Kuid seda on vähe, kuna üldarvamine ja vaade endisena püsib. Ka meie koolinoorsoo harrastused, mis ilmunud avalikkusele noorte liikumise näol, ilmutavad endist liigitust mainit väärtuste suhtes ja meie koolinoorsoo enamus tunnustab endiselt kunsti, kirjanduse üleolekut tehnikast ja loodusteadusest. Imetlemisvääriseks tunnustetakse kunsti ja kirjandustooted, kuna mõni teadusline traktaat isegi pääliskaudist põlgust leiab. Mä olen avameelne ja võin kinnitada, et sarnased vaated on valdavad meie koolinoorsoos, eriti päälinnas on see üldnähtus. Sugugi ei taha ma seega pimestada kunsti- ja kirjandus-harrastuste eredat oreooli, vaid ainult konstateeri neid silmatorkavaid väärnähtusi, mis varjundita paljastavad vōhikarvamiste kogu loodusteaduse, tehnika ja käsitōō hohta.

Ühtlasi ei saa süüdistada neid noori, kes loobusid noorsoo liikumisest, eelistades eraku-elu, mis neile saanud otse pindumuseks. See olukord, milles nad viibisid, lahjendas iseenesest nende pūdeid ühiselt sammuda noorte ühistōōs. Nad valisid omale tee vastavalt endi tunnete ja võimetele, ainukese edutee, mis neile olukord lahtisena jätnud. Süüdistet ja manat on neid palju, kes tegutsenud intensiivimalt ja tagajärjekamalt, kui need kes noorte liikumises neljat rolli mänginud. Nende tōō avaldub alles edespīdi.

Ma arvan, ka „alkemistid“ saaks osavōtjaiks „Uudismaa’s“ millele nad annaks perituult ja uusi purjeid. Kuid nad on kinni omas erakuelus ja tegevuses. Vaevalt ulatavad nad käe ise. Neile peavad ulatama kindata käe teised, tunnustades, et ka nemad on vāärised meie algavas ja ülenevas kultuuritōōs.

Kuid avaldada kirjutusi tehnika, teaduse ja käsitōō alal on meil,

koolinoorsool, raske, ja vahel koguni lubamatta, eriti siis kui see meie seast väljakantakse. Teistsugune on lugu, kui nimetet kirjutused ilmuvad omavahelistes hektografeerit ajakirjus — sääal võib avaldada monograafiad oma-kodu tiigi planktoonist, leida uusi taimtõuge, mis „kahjuks enne leitud“, neid kirjelda jne. — meil avaldetakse küll palju trükis, mis koguni nõrk ja seda tehakse koguni triumfeerides... Kuid Madis nendega! Nooril on rohkem lubatud ja seda õigust nad ka tarvitagu...

Ma usun, et teadusega tegutsejail leidub asjasse süvenemist ja „Uudismaa“ toimetajail tugevat kriitikat... et noorsoo ajakirjas ilmuks väärivad kirjutused ka käsitet aladel.

Kuidas noored saaks „Uudismaa'st“ teadusliste, tehniliste, eriti aga kodumaa tundmise ja kirjelduse tööega osavõtta, sellest edespidi...



V. ERNITS.

## Lootusliidud Inglismaal ja Soomes<sup>1)</sup>.

Korraldatud karskustööle pandi alus Inglismaal, kus 18. aastasaja alguspoolel õige elav tegevus valitses karskusalal. Saadi aru, et kõigeparemaid ja kindlaimaid tagajärgi võib saavutada karskustöö just kasvava noorsoo juures.

Proua Ann Jane Carlile'i, Iirimaalt, võib pidada laste karskusseltside, n. n. „lootusliitude“ emaks. Mehe surma järele tahtis ta oma elu pühendada kannatajatele ja õnnetumatele. Ta töötas esialgu vangide hulgas. ja enne 1847 a. hakkas ta kooliõpilastele karskustunde andma. Ühes karskusaatest samuti vaimustunud pastor Jabez Tunnicliffiga korraldasid nad 9. nov. 1847 a. esimese laste karskuskoosoleku, mille mõju all umbes 200 last karskuslubadusele alla kirjutas. Nii sündis esimene „lootusliit“ — nimi, mis hiljemini üldtarvitusele võeti.

Ju varemini, 1837 a. oli 7-aastane Shotti koolipois Samuel Welsh asutanud omas kodulinnas Dumfriesis laste karskusseltsi, mis pidas koosolekuid 2 kilomeetrit linnast eemal oleva kloostri varemetes, kuna õpetajad esialgu asjale kaasa ei tunnud. Hiljemini vaimustusid nemadgi asjast, ja koosolekuid hakati koolisaalis pidama.

1) Maiju Seppälä: „Työ lasten ja murrosikäisen nuorison keskuudessa“ järele (Helsinki 1916).



Lootusliitused tekkisid ikka rohkem ja rohkem, ja 1855 a. ühinesid nad suureks üleriiklikuks liiduks.

Lootusliitudes on Inglismaal väga palju tööd tehtud. Kümneid tuhandeid täiskasvanuid mehi ja naisi on tegevuses lasteühisuste juhatajatena ja õpetajatena.

Lootusliitudele kogutakse liikmeid suurepärase agitatsiooniga, millel muidugi tagajärgi on. Nii saadi 1891—1892 aastal umbes 500.000 uut liiget, 1897 a., lootusliitude olemasolu 50-aastaselt juubelil koguni 1 miljon.

Laste jaoks ilmub mitu karskuslehte. Kõige vanem neist on „Band of Hope Review“ (Lootusliidu ülevaade), mis hakkas ilmuma juba 1851 a.

Lootusliitude tegevus avaldub peamiselt selles, et kord nädalas tunnipikkune koosolek peetakse, mille eesmärgiks on laul, ilulugemine ja lühike ettekanne karskusküsimuse kohta. Koosolekuid püütakse võimalikult huvitavaks teha, udupiltidega ja muude abinõudega.

Lootusliitudes on keskkohaks muidugi karskuspüüded, kuid nende ümber liituvad mõnesugused muudgi harrastused, iseäranis sport, laul ja mäng. Ka kokkuhoidmist harjutatakse kooli hoiukassade kaudu.

Lootusliitude õpetajaid valmistatakse sellekohastel erikursustel, millest väga palju osa võetakse, nii et lootusliitude töö on Inglismaal kujunenud laialiseks, kõigi rahvakihitide poolt kõrgeks hinnatud haridustöö mooduks.

\* \* \*

Korraldatud laste karskustööle Soomes on algus pandud läinud aastaja viimasel veerandil. Kui õpetajanna Hilda Hellmann 1877 Vaasas esimese karskusseltsi asutas, võeti selle liikmeiks ka alla 15 aasta vanuseid, vanemate loal. Paari aasta pärast oli ühisuses 33 last.

Kuid hiljemini selgus, et on parem, kui asutatakse laste jaoks eri karskusseltsid. Ka Soomes hakati lootusliite asutama.

1877 a. asutati paar rootsikeelist laste karskusühingut ja 1888 a. esimene soomekeelne laste karskusselts ehk „Karskuskool“, nimelga „Toivo“ (Lootus). Selle asutaja oli tuntud Turu karskustegelane Kaarlo Verkko. Sellesse kuulus umbes 200 last.

Helsingis oli karskusselts „Koitto“ juba 1887 a. saadik lühemaegseid „Karskuskoole“ pidanud. 1894 a. anti „Koitto“ karskuskoolile nimeks „Toivonliitto“ (Lootusliit) mis nimi saigi edaspidi üldtarvitavaks.

Lootusliitude töö sai Soomes suurt hoogu siis, kui kadunud Matti Helenius-Seppälä ühes oma abikaasa Alli Trygg-Heleniusega kogu maa risti ja rästi läbi käisid, Soome Õpetajate Tervis- ja

Karskusliidu saadikutena (1895—1898). Pärast seda on Karskuse Sõbrad (Roittiuuden Ystävät) lootusliitude asju ajanud, seks 1900 a. eri lootusliitude komitee asutades. Karskuse Sõbrad on lootusliitudele palju õppeabinõusid raamatuid ja pilte muretsenud. Neid on 1 kogu ka Eesti Karskusseltside Kesктоimkonnale kingitud.

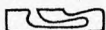
Mitmed karskuspiirkonnad on omalt poolt lootusliitude jaoks eri instruktorid ametisse palganud

Esimesena astmena laste karskustöös olid varemini n. n. „karskuskoolid“, mida sest saadik ei peeta, kui karskusõpetus rahvakoolides korralikult on sisse seatud.

Lootusliidud on vanemate karskustegelaste juhatusel töötavad laste karskusseltsid, kes harilikult täisealiste karskusseltsidega ühenduses töötavad.

Karskussõprade alla kuuluvates karskuskoolides ja lootusliitudes oli 1905 a. liikmeid 13,783. Praegu arvatakse neid vähem olevat, kuid loodetakse, et laste karskustöö jällegi täiel hool käima saadakse.

Päale lootusliitude töötab Soomes veel vanemate õpilaste Soome Koolinoorsoo Karskusliit, millele omal ajal Soome üliõpilaste karskusühisus aluse pani. Selle tegevusest on aga juba varemini kirjutatud „Uudismaas“ ja „Karskes Nooruses“.



GEORG NOOR.

## Lähemaist ülesandeist<sup>1)</sup>).

Juba üle 2 aasta on Eesti Koolinoorsugu kirjutanud oma iseisvat tegevust ajaraamatusse, millele tagasivaadates võime tõendada: noored on töötanud omas loomulikus arenemiskäigus tagajärjerikkalt ja veel enam, noored on täitnud ausalt ja julgelt oma kodaniku kohuseid. Kogu tegevusaja kestvusel on noored otsinud kõige paremaid ühestöötamisvõimalusi, kokkukõla ja korraldust, mis aga rutem eesmärgile viiksid. On olnud katseid õnnelikke ja õnnetuid, kuid on tõsiasi: kes midagi ei tee, see ka ei eksi. Liiatigi noored, kelle pead täis joovastavaid ideid, kuid neid ellu viies nii mõnikordgi peab reaalloludega rehkendama. Kuid tõsiasi on, meie noored võivad midagi kordasaata ja saadavad kahtlemata, ainult antagu neile loomulikud arenemistingimused, pühendetagu rohkem vastutulelikkust ja

1) Avaldame järgneva kirjatüki, mis kahjuks ruumi puudusel viiibinud, ilma, et kõigi autori arvamistega nõus oleksime. Toimetus.

tähelpanu noortele, siis ei tarvitse mineval põlvel tuleviku pärast mures olla. Seisame loova töö ajajärgul. Meie kodumaa januneb loovate ja ülesehitavate töötegijate järele. Meie riikliku aparadi mehhanismi üksikud osad on oma ülesannetest ülesütlemas ja tarvitavad vahetust. (?! V. E.) Kes peavad neid ülesandeid ja vahetusi täitma? Eks ole need meie võrsuvad noored. Seks tuleb noori aegsasti virgutada loovale, ülesehitavale tööle, neile huvi pakkuvatel tegevusaladel, et neist välja kujuneksid meie kultuurielu edendajad, mida tuntavalt nõuab juba praegune ajajärk, kus meil riiklus ja omapärane kultuurielu välja kujunemas. Sarnase seldskondlise töö eelkooliks mitmesugustel aladel on, vähemalt praegusel ajal, kus kool ei ole nõutava kõrguseni jõudnud, kahtlemata noorsoo organisatsioonid — seda ei saa eitada. Sellepärast tahaksin rõhutada iseäranis koolinoorsoo organiseerumist, kui asjaolu, mida hiljem ehk varem sügavamalt tuleb puudutada juba sellepärast, et temast teatud mõõdul oleneb noorte karakter ning töötamise iseloom, veel tähtsamal mõõdul aga noorte enesealgatus ja tegevus üleüldse. On kindel, et ebaõnne korralduse juures noored oma tulise ja kannatamata iseloomu tõttu pea näevad et asi ei edene ja ükskõikseks jäävad. Vanadelt on selles suhtes näpunäiteid vähe saadud, ja vaevalt on selles õhkkonnas ka seda edespidi loota.

II. üleriikline Ö. N. Kongress sünnitas üleriiklise organisatsj. Keskliidu, kuhu kuuluvad autonoomsed ringkonna liidud (Tartu, Tallin, Rakvere jne.), kellesse omakord kuuluvad koolinoorsoo organisatsioonid, kes ühenduses ja juhivad liidu juhatuste kaudu, kuhu kuuluvad organisatsj. esitajad. Sarnaselt tekkinud liidu juhatuste strateegilisteks huvideks ja püüeteks oli koguda ja luua enda ringkonda võimalikult rohkem organisatsioonid (?), mis võimaldaksid l. juhatustele teatud rahalist sissetulekut (l. juhatustel oli õigus maksusi organisatsj. päale panna), kuna oma otsekohese ülesande teostamiseks, s. o. vaimlise tasapinna tõstmiseks rohkem kui võimetu oldi. Vaatamata selle päale, et meil juhtivaid ja tegevamaid jõude vähe, saadeti siiski juba loomulikult neid esitajateks l. juhatustesse, kus neid sagedate koosolokutega, sekretaride, laekahoidjate ja nende abide ametitega ja kantselei tööga sedavõrd koormati et nad organisatsiooni tööstpidid keelduma, sellepäale vaatamata, et neid sinna hädasti vaja. Millega oli seletetav Tallinnas asjaolu, et rääkimata koolide ringidest, ka koolidevahelistest ringidest spordi, taide, teaduse, näitekunsti ja kirjan-duse alal ainult paar viimast vähegi korralikult funktsioneerisid. Olgugi küll, et aineiline külg end mõjuvalt tunda andis, ei saa seda põhjuseks nimetada, vaid põhjus seisis otsekoheses jõudude killustuses.

Silmitsedes l. juhatuste tegevust, peab tunnistama, see ei ole muud

kui poolõnnetud ringide ühiskodud ühes raamatukogudega, (ka neid igal pool mitte) ning terve rida asjata koosolekuid, milledest ainult tühi-  
sed paberid järel, millest organisatsioonil kasu mingisugust. Ja veel  
enam: ringide rahaline nõõrimine, kes nii kui nii sellepoolest viletsal  
järjel. L. Juhatuste lühike tuuletallamine mõjus sedavõrd organisatsj.  
pääle, et need isegi omi pääkoosolekuid kokku ei saanud.

Praktikas esile toodud resultaate põhjal ei saa kuidagi l. juha-  
tusi pidada sarnasel kujul tarvilikuks, liiatigi, kui nad on saanud noor-  
soo vaimlise arenemise tsentrumitele s. o. organisatsioonidele kahju-  
likuks.(?) Kui öeldakse, noorsool peab olema oma teatav esitus huvide  
kaitseks ja läbikäimise mõttes, siis on see tarvilik, kuid mitte sel  
kujul et on olemas esitus, kuid ei ole seda, kedä esitada.

Sellepärast — eeltuleval õpeaastal, noored, tööle hüüdsõna all  
„jõud koomale“.

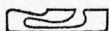
Ja seda järgmiselt. Ringk.-liitude iseseisvus peab täiuseni välja-  
kujunema. R. liitudesse kuuluvad koolidevahelised organisats. (koolide-  
ringid jätta esialgul puutumata) ühendada ühiseks vaimliselt ning  
aineliselt võimsaks organisatsiooniks (soovitav ühise nimetuse järele  
igalpool.) Igal sarnasel organisatsioonil on ühine juhatus, misjuures  
sisemises korralduses esialgul kahele süsteemile vabadus tuleks jätta.  
1) osakondade süsteem — spordi, kunsti, teaduse, kirjanduse, näite-  
ja käsitöö osakondadega, ehk 2-seks üleüldine süsteem kus juures  
eelpool nimetat aladest võtaksid ilma erandita kõik liikmed osa, ai-  
nult kindla perioodilise tegevuskava järele. Ka osak. juhatused tule-  
vad siin ainult korraldavate toimkondade näol ette. Viimane süsteem,  
mis tuttav Amerikas, oleks küll selles mõttes kasulik, et võimal-  
daks noortele kõigist tegevusharudest osa võtta, kuna osakondades see  
juba tehniliselt kitsendat, ning sunnib rohkem spetsiaal aladega  
tegemist tegema. Võib aga olla, et see meie oludes siiski kasulik, ja  
vaimlisest tulust rääkimata, sest sarnane organisatsioon omandab juba  
ainelises mõttes tugevuse, sellepärast et sissetulekud üheks ettevõtteks  
ära kasutetakse.

Alles sarnasel ühisel ning niihästi liikmete, kui ka varanduse  
poolest rikkal organisatsioonil on võimalik soetada väärtuslik ühis-  
kodu ja raamatukogu, niisamuti ka muid mõnususi. Siin olgu  
näituseks Ameerika, kus väiksemaid ringe, nagu meil 10—30 ja 50  
liikmelised, ei tunta. Sellegipoolest ei tohi meie kooliringidel esialgul  
hinge mitte kinnipigistada — sellevastu, need peaksid iseäranis ala-  
mates, III, IV. ja V. klassides edenema: see oleks neile igapidi kasu-  
lik, kuna vanemad õpilased üleüldisesse astuvad, ja juba kõik.  
Keskasutuste (Asem. Kogu ja Sekretariaat) tegevust ei saa sel puhul,  
kui see korraldus lõpulikult on välja kujunenud, kuigi tarvilikult  
hinnata, vähemalt mitte enne, kui tõepoolest nende järele tarvidus

tõuseb. Siiski ei tohiks keskasutused mingisugust seadusandlist osa mängida, küll seda aga läbikäimise ja ühenduse loomise mõttes. Aastased noorte päevad saagu ühise kokkukõla loojateks ja teenäitajateks. Ühine häälekandja on tarvilikum kui kunagi enne.

Kindel on: sennine korraldus ei seisa oma ülesande kõrgusel, meie peame ajaga kaasa elama ja uusi väljapääse teid leidma, olgu ja tulgu nad kust tahes, ja see sündigu kohapääl, nii, kuidas parem. Ilmaasjata aja viitmine on juhtnõore ja näpunäiteid keskasutustelt, niisamuti ka vanematelt ootama jääda. Seda peame meie ise tegema ja selleks rutem tööle, et ei tuleks seisakut meie noorsooliikumises.

Tallinnas, 25 VIII 20.



## Tormijooks on algand!<sup>1)</sup>

Sennisele „süsteemile“ on sõda kuulutat, muidugi ikka päälinnast. Kiputakse nähtavasti jälle üle pää-kaela mingisuguseid uusi projekte teostama, et siis pärast järgmisel kongressil 3 päeva „lahinguid lüüa“. Pean otsekohe tunnistama, et niisuguse „külijooksuga“ kuidagi nõus olla ei saa. Sms. Noori poolt esitet uus kava ei tähenda sugugi veel jõudude koondumist ega kõrvalda ka tema poolt praegusele süsteemile omistat puudusi. Õieti polegi need puudused, mida loetleb sms. Noor, kuigi ähvardavad, vaid enam-vähem juhuslikud ja inimeste eneste oskamattusest ja saamatusest olenevad. Kes käsib pidada nii pikki, mitte midagi andvaid koosolekuid, pääd murda üle jõu käivate küsimuste ja ülesannete kallal? Hinnatagu paremini endi jõudu ja ärgu tahetagu kogu ilma korraga selga võtta, et siis pärast pettudes mitte ilmaaegu hädaldada. Lausa ülekohtuna tundub väide, nagu oleksid Liidud ainelistel põhjustel endi ümber võimalikult enam ühinguid katsunud koondada, sest oma maksude päälepaneku õigust on senni vist õige vähesed tarvitanud. Mis puutub sms. Noori poolt esitet uuesse kavasse, siis ei parandaks see asja sugugi. Praegu on suur töö organiseerimisalal juba tehtud ja avanevad võimalused intensiivimaks võimaliseks tegevuseks. Nüüd kõik see jälle ümber paisata ja uuesti otsast päälle hakata — kujutetagu ette, palju see vaeva võtab! Üleriiklise organisatsiooni uuestiloomine pole ühe ega kahe päeva töö. Ja uusi jõude, uusi inimesi see juure ikka ei annaks ega kergendaks tööd. Istugem kuidas tahes — ega see muusikat muuda!

1) Toimetusele ei vastuta ettetoitud mõtete eest.

Peab silmas pidama, et kord ometi sellele igavesele organiseerimisele lõpp peab tulema, enne kui pole tüdunud temast viimnegi inimene, sest väline vorm on ikkagi ainult abinõu sisu saavutamiseks, ja mõttetu on kõike jõudu ainult välise vormi otsimiseks ära kulutada.

A. Lenotamm.



G. N.

## Noorte päevad —

Olgugi et ninetet päevadest juba mõni aeg mööda ja päevakorrale kerkimas uued aastalised noorte päevad — ei saa ülevaadet andmata jätta esimesest noorte katsest sel alal. Üleliigne oleks põhimõtelikumalt küsimuse enese juures kauem peatada — mis ju iseenesest selge, küll aga tähtis oleks rõhutada noorte päevade iseloomu, eeskava ja muid praktilisi küsimusi, mis võiksid tulevikus tegelikult noorte kasvatusel ning hingeelu suhtes paremaid tagajärgi anda. Senni on noored energiliselt omapääd selle küsimuse lahendamisele asunud ja nagu tagajärgist näha — läbi viinud. Olgu küll, et noorte päevade idee võõrsilt omandet, kujunes ta siiski tegelikult meie noorsoo-olude kohaselt ja täiesti algupärasena välja. See algupärane meetod on saanud suureks tõukeks noorsoo vaimlisele arenemisele juba sellepärast, et hoopis teistsugustes oludes ja tingimustes oleme harjunud, kui näit. meie naabrid, kelledega kokkupuutumist. Kuid veel on mõned alad milledes meie võistelda ei suuda. Nende alade täiendamise ongi noored endi pääküsimumuseks võtnud ja tegevuskavasse esimesse järelkorda asetanud. On ju tõsi, kogu meie rahvas peab naabritele ja suguvendadele, kes meist nii mitmeski asjas ees — järele jõudma ja kes seda veel peaks tegema, kui mitte meie, noored.

Selles mõttes tahame korraldada igaaastased noorte päevad, et noortele võimalust anda vabalt oma võimist näidata, sellest mis ta aasta jooksul suutnud korda saata ja mitte ainult oma rahvale, vaid ka väljamaalastele. Sellega on algus tehtud ja tagajärjed ei ole sugugi väikesed, nii et juba kõige lähemas tulevikus kavatsus on, kogu Põhjamaadele ühist noorsoo päeva korraldada, kus kahtlemata Eesti noorsugu mitte viimast osa ei saa etendama.

Näitusena ja võrdlusena tahaksin tuua Tallinnas ja Tartus ärapeetud noorte päevi, mis mõlemas linnas täiesti õnnestanuiks võib

pidada, olgugi et erakorraliste olude ja ettenägemata takistustega tuli rehkendada, ja sellepolest ettevõtte ehk nii mõndagi soovida jättis. Pean aga tähendama, et kartus iseäranis õpetajail selle üle, et noortel palju fantaasiat, kuna tegelikus elus vähe suudetakse läbi viia — täiesti ilmaegne oli. Seda kinnitavad õpetajad ise, kellel noorte päev sarnasena otse üllatav olnud. Sisu poolest võib peetud päevi ühe-laadilisteks pidada, sellepärast et kava oli alguses ühiselt välja töötet ja nad ühiseina, Tallinnas, mõeldud. Igalpool rongikäik, laulukoorid, spordi pidu jne., ka aja poolest ühtlane, nimelt 2 päeva. Mis puutub paladesse, siis katsuti neid Tartus (ka Rakveres) iseäranis kirjuks ajada, rohkem kui Tallinnas ja alguses üleüldse mõeldud, mis aga kokkukõla puudusel rusuvat mõju jättis. Ka oli järjekindluse nõrkust tunda. Sellepolest paistis Tallinn küll õnnelikum olevat, numbrite tuseduse ja ettevalmistuste poolest rohkem arenenud. Tartu õnne ja Tallinna õnnetust mängisid sel puhul küll ilmad. Tartus nii ilusad päiksepaistesed, Tallinnas poolvihmased ja vilud. Kuid publikumi arvu võib siiski võrdseks pidada.

Kandvamatest numbritest Tallinnas võiks nimetada: Spordi pidu ja võistlusi, noorte sinfoonia orkestrit, ülelinnalist noorte laulukoori (350 in.) ja operett „Kosjasõitu“.

Huvitavad olid I. Üleriiklised spordivõistlused Tallinnas, seda tõendab publikumi arv, mida Kalevi aed ennem pole näinud. Resultaatetest selgus, et Tallinna spordimeestele ei leidu vastaseid. Ka Tartu spordi pidu, iseäranis aga vabaharjutused, ei jäta midagi soovida. Noorte sinfoonia orkester Tallinnas oli küll esimene sarnane Eestis. „Kosjasõitu“ noortele enda sinfoonia saatel raskeks pidades võib temaga siiski rahul olla. Teiselt poolt oli siiski Tartu ülevaate annud noorte maalkunsti võimetest ning mahasaanud idüllise Soome. Eesti olenguga, mis ülendava meeleolu kogu noorte päevast parandas. Sedasama pakkus ka Tallinnas lõppidu Kadrioru pargis, mis üleüldiselt kokkuvõttes tahtmatalt südame põksuma paneb, ning palav soov tõuseb, et sarnaseid noorte päivi ka edaspidigi peetaks võimalikult parema ettevalmistusega ja võimalikult suure sisemise soojusega.



## Kuuldused Soomest.

Igäiks, kes on võtnud osa Soome Koolinoorsoo Liidu viimasist aastakongressist, ei ole saanud olla tähelepanemata neis üsna hämmastavaid ja masendavaid puudusi. Koosolekuid, mille päevakorras ametlikud asjad, algatused läbirääkimisteks ja kõned, on ainult väike osa osavõtjate ületulisest arvust kohal, sellal, kui suur enamus kõrvalolevas einelauaruumis ehk väljas, ligemas ümbruses tihti kõvahääleliselt juttu ajab, sellega kongressigi segades, ehk korterites puhkab, magamata öö järel. Paistab, nagu ainult tants, „olengute“ lõppnummer tõmmaks kõiki enda poole, olles jagamatu hääkskiitmise osaline. Kuid sellest pole veel küll! Mitmed, kellel on ülesanded kas kongressi korraldamises ehk eeskava sooritamises, jäävad lihtsalt ära, millest järgneb, et „ex tempore“ vajutab igale poole oma pitseri.

Asja nii olles ei ole ime, kui naabrimaade koolinoorsoo edustajad, kellel võimalus olnud osa võtta ainult S. K. N. L. viimasist aastakongressist, on saanud võimalikult halva käsituse selle maa noorsoost, kelle kõrget kultuuri nad varem on kuulnud kiidetavat. Ja selle põhjuse, kui õieti arvame, mõtlevad nad peituvat Soome noorsoos eneses, selle iseäralises passiivses iseloomus. Kuid nii võib ainult see mõelda, kes ei ole ligemalt jälginud õpetöö ajal meie koolinoortsugu ja selle keskel töötavate organisatsioonide tegevust, kes ei tunne, või ei sattu meelespidama, selle suhet meie hiljutisse vabadussõjasse ja sellele järgnevasse kaitseliidu teenistusse. Pääsüüd ülalmainit suuris puudusis pole õnneks meie noorsoos eneses, vaid on mujalt otsitav. Ja lootusetuseks, nii siis, pole meil põhjust, seda enam, et see põhjus on juba leitud ja selle kõrvaldamiseks tööle asutud.

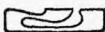
Sellega on tehtud viga, kui aastakongress on määratud ühte suvipidustusiga, ajal, mill koolinoorsugu lõppeva õpiaasta järel alles on jõudnud hajuda üle kogu laia Soomemaa, ühed omaste juure, kodukohta, teised kuhu keegi. Harvad viitsivad neis oludes kohe uuesti liikvele minna, isegi kõik ettekandjadki mitte, ja selles ongi seletus osavõtjate nappusest S. K. N. L. aastakongressel. Ja need harvad, kes tulevad, on enam huvitet ja nautivad suvise looduse ilust, nagu suvipidustuses tulebki teha, teenitud palgana lõppenud kooliaasta vaevade järel, kui tundide kaupa kongressisaali umbses õhus istumisest, kuulates kõnesid ja võttes osa läbirääkimisist, mille poolest nad juba talveõhtutel ühinguis ja mujal on saanud küllalt rahulduda.

Muutus on nüüd sündimas. Veel selle kuu (septembri) jooksul



tuleb S. K. N. L. Asemikke Kogu esimest korda kokku asju korraldama, ja kui praegused kavatsused ei peta, peetakse esimene tõsine Soome koolinoorsoo kongress eelolevas jaanuaris, millel meie noorsugu võib kokku tulla palju rohkearvulisemalt ja üsna teise sihiga, kui varem. Suvipidugi kord tuleb omal ajal ja sellest loodetakse endisest enam huvitust.

Helsingis, 10. IX. 20.



## Leping

### Eesti Koolinoorsoo, Keskliidu ja Soome Koolinoorsoo Liidu vahel.

§ 1. Mõlemad liidud saavad vastastikku esitajad üksteisel üleriiklisile kongressidele ja pidustusile. Esitajate arv pole kindlaks määratud,

§ 2. Sel juhtumisel, kui Põhjamaade koolinoorsoo vaheline ühendus katkeb ja häälekandja seisma jääb, kohustuvad mõlemad liidud looma erilist ühendust Soome ja Eesti noorsoo vahel, korraldes Soome-Eesti koolinoorsoo kongresse ja andes välja ühist häälekandjat.

§ 3. Mõlemad pooled vahetavad endi häälekandjaid, aastaraamatuid ja muid endi väljaandeid.

§ 4. Tarbekorral on mõlemad liidud üksteisele kirjanduse ja teiste kultuuritarvete muretsemisel vaheltalitajaiks.

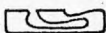
§ 5. Võimaluse korral annavad mõlemad pooled endi raamatukogudes olevaid dublette vastamisi tarvitada.

§ 6. Kui võimalik ja tarvilik, toetavad mõlemad pooled üksteist ajeliselt, laenude näol.

§ 7. Soovikorral saavad mõlemad liidud vastamisi üksteise osakondisse kõnelejaid, kelle sõidu ja elamiskulud see pool katab, kes kõneleja kutsub.

§ 8. Üksteise tutvustamiseks määratud kirjanduse levitamise võtavad mõlemad liidud vastamisi enda pääl.

§ 9. Lepinguosaliste liitude poolt ettevõetavate ekskursioonide korral muretseb ekskursantidele korterid see pool, kelle maale ekskursioon ette võetakse.



# Kroonika.

## Ülevaade Põltsama realgümnaasiumi õppurite tegevusest 1919/20. aastal.

Põltsamaa reaalgümnaasiumi õppurikond töötas läinud õpeaastal enese harimise alal kaunis intensiivilt, kuigi on märgata siingi õige suurt leigust ja saamatust, suuremat aktiivsust vast siiski tantsu alal; kõnekoosolekud lõppesid vaieluste asemel peaaegu alati tantsuga.

Koolitöö algul oli vanemate klasside õpilasil E. N. Liidu osakonna avamine kavatsusel. Samuti oli kavatsus asuta vähemaid ringe ja anda välja õppurite ajakirja, millised ettevõtted enamasti vett vedama läksid, osalt ainult eestseisuse valimistega lõppesid.

Ära nähes, et vanemate klasside õppuritest mainitud alal asja pole, asusid noored, nimelt neljandate klasside õppurid, ühingute loomisele. Nii kutsus 4-b meesõppurite klass ühingu „Püüded“ ellu, mille ülesanne ilukirjandusliku albumi väljaandmises seisis.

Veidi hiljem kadus õppurites aga esialgne vaimustus asja vastu nii, et 5 liikmeline eestseisus sunnitud oli kuukirja omal jõul välja andma, milline katse kahe kuukirja näol õnnestas.

Umbes samasihilise ajakirja „Mõtte vood“ ümber kogunes pool aastat hiljem naisõppurite 4. klass, maha saades 3 numbriga. Loodi isegi joonistuse ring, kes kohe klassi piduga toime sai. Sellega algas koolipidude hooaeg millede arv kevadeks 4—5 pääle tõusis.

Veel oleks õppurite ajakirjadest nimeta paar pilkelehte, nimelt „Samogonn“ ja „Lutikas“, esimest ilmus 3, teist 2 nummert.

Ajakirjade kõrval korraldeti ka referaatkoosolekuid, millest osavõtmine kaunis elav oli. Referaatetest oleks nimeta järgmised, kui tähtsamad: „Pedaloogiast“ — H. Mõtus, „Tunne iseennast“ (sama) „Õpilaste kehaline kasvatus“, „Elu eesmärk“ — H. Magnus, „Kõik ei ole kuld, mis hiilgab“ — M. Mürk, „Üleüldisharidusest ja eneseharimisest“ — H. Tenner, „Kooliõpilaste vahekord“ Joh. Aren. „Ristisõjad“ — M. Mürk, „Eestimaa allaheitmine Sakslaste poolt“ — L. Siimann, „Gallialased“ — H. Tenner ja „Humanism“ — E. Alles.

Kevadel oli suurema ühingu „Ilmarine“ asutus käsil, kuid tege-likult jäi aga asi lahtiseks.

Suvel oli neljandate klasside koosviibimine kohvilauas, kooli-juhataga h-ra Saueri osavõttel.

Helmut Tumevari.

## Tartu Eesti Koolinoorsoo Liidu juhatuse koosolek

17. okt. 1920 kell 10 Treffneri güm. ruumides.

Juhatajaiks valitakse A. Juhanson ja O. Reintal. Kirjatoimetajaiks E. Rätt ja J. Elken.

I. Aruannetega esinevad praesidiumi poolt A. Piller, „Noorte Püha“ komisjonist A. Juhanson ja suvekolonii komisj. A. Juhanson.

II. a) A. Juhanson'i ettepanek kongressi, kui otstarbetut asutust ära kaotada, tema ülesandeid juhatuse hooleks jättes, lükatakse paarihäälelise enamusega tagasi, samuti ka ettepanek Liidu juure auliikmete instituudi loomise asjus.

b) kodukorda täiendatakse punktiga, mille järele juhatuse ja praesidiumi otsused jagunevad: 1) harilikudeks, 2) tähtsateks ja 3) erakordseteks. Kahte viimasse liiki kuuluvad otsused tulevad enne maksmahakkamist Vilistlaskogu juhatuses kinnitada, viimased omandavad aga maksvuse alles siis, kui mitte üle  $\frac{1}{4}$  Liitu kuuluvate ühingute üldarvust nende vastu ei protesteerí.

III. a) Otsustetakse kõiki Liitu kuuluvaid ühinguid moraalselt kohustada Karskuspüha puhul 20 ja 21 nov. karskusküsimust endi üldkoosolekuil läbi harutama, vastuvõetud otsusi „Uudismaale“ avaldamiseks ja karskusseltside keskoimkonnale teadmiseks saates.

b) Liidu tulevikuülesannetena nähakse ette 1) kevadise noorte püha korraldamine, 2) maaühingute vaimline toetamine, 3) ühingute soovide rahuldamine. Jõudude kokkuhoidmise otstarbel otsustetakse jääda võimalikult väheste ja jõukohaste ülesannete juure.

IV. Otsustetakse ette panna Petseri, Võru, Valga, Karula, Tõrva ja Põltsamaa õppurühingule ühineda T. E. K. Liiduga, luues ühist tugevat Lõuna-Eesti liitu.

V. Otsustetakse esineda ettepanekuga Asem. Kogus pidada eeloleval kevadel üleriiklisi noorte pidustusi Tartus. Kui ettepanek Asem. Kogus läbi ei lähe, siis peetakse enne üleriiklisi pidustusi Tartus kohalik noorte püha ära.

VI. „Uudismaa“ Toimetuse ettekannet ära kuulates avaldetakse nõusolekut ja poolehoidu „Uudismaa“ uuele kujule. Toimetusse valitakse: A. Valter, J. Vaabel, L. Kallas, E. Leppik ja A. Juhanson. Kandidaatideks: L. Obst, J. Kerge, J. Einer ja H. Piller. Talitusse: E. Rätt, O. Kerge ja Praats.

VII. Praesidiumi valitakse: E. Rätt, O. Reintal, L. Kangur, E. Neumann, J. Akkel, A. Piller ja J. Karlsberg. Saadikuks Asem. Kogusse: A. Juhanson.

VIII. Otsustetakse Asem. Kogule ette panna spordialal iseäranis arenenule iseäraliste märkide andmist korraldada.

IX. T. E. K. Liidu Kongress otsustetakse kokku kutsuda, niipea kui Asem. Kogu oma otsuse noorte püha asjus teinud.

## Valgas, Võrus ja Petseris.

Kasutes koolitöö vaheaega 10—15 nov. sõitsid A. Juhanson ja E. Rätt Tartu E. Koolin. Liidu volitusel Valka, Võrru ja Petserisse õpilaste koosolekuile kõnelema, esimene Soome noorsoost, teine Noorsoolikumisest Eestis.

Valgas oli koosolek naisgümnaasiumi ruumides. Kokku oli tulnud umbes 100 mees- ja naisgümnaasiumi õppuri. Kuigi 10—15 liikmeline „elukutseliste“ mürategijate salk eesotsas kellegi J. Treu'ga mobiliseerund näis olevat, et koosolekul korda rikkuda, ei läinud see neil kõnelejate osava operatsiooni tõttu korda. Kui ka paari risküsimuse pääle tabavalt vastati, ei jäänud neil muud üle, kui rahulikult koosoleku lõpuni istuda ja alles pärast „nurga taga“ mõnesuguste tuulest võetud süüdistustega esineda. Muidu on õppurite meeleolu Valgas kaunis elav. Vastutulek õpetajate poolt, eesotsas naisg. juhataja prl. Pärnaga, hää.

Petseris said kõnelejad koolijuhataja h-ra Lomp'i poolt haruldaselt lahke vastuvõtu osaliseks. Ka õpilased nii Eesti, kui ka Vene gümnaasiumis, olid asjast huvitet.

Võrus näis õpilaste ja õpetajate vahelise arusaamatuse tõttu meeleolu kaunis elektriline olevat. Tehti etteheiteid koolinoorsoo keskkorraldusile, et need Võrus õpilaste ja õpetajate vahelist konflikti (läind aastal) lahendada pole aitanud, mille tagajärjel ainukene ühing kooli juhatuse poolt likvideeriti. T. E. Koolin. Liidu esitajail läks korda mõlemaid pooli enam-vähem lepitada ja on loota, et Võrus peatselt uus õppurühing asutetakse, ilma et õpetajad seda takistama hakkaksid.

Üldiselt jäi mulje üsna hää. Iseäranis rõõmustas see näähtus, et õpetajatega koostöötamisvõimalused pea igal pool olemas.

A. J.

## Ebapedagoogid.

Tihti on kõnet olnud üksikute õpetajate ebapedagoogilisist kasvatusabinõudest. Kui kaugele see vahel minna võib, näitab järgmine huvitav vahejuhtumine.

Petseri Realgümnaasiumi õpetaja A. Kõiv lubas enesele, arvatavasti enda ümbrusest üleolekut tundes, järgmiseid „võtteid“:

- 1) pani V. kl. õdilase täiesti põhjusetult tunniks ajaks nurka seisma (sic!);
- 2) keelas üksikul õpilasil üleni enda tundi ilnumise;
- 3) katkestas õpilaste esitajate seletusi õpetajate nõukogus avalikult märkustega: „довольно собачиться“, „довольно болтовни“ jne.
- 4) nimetas õpilasi koolijuhataja juuresolekul provokaatoriteks ja alatuks elemendiks jne.

Niisuguse ülespidamise tagajärjel nõudsid õpilased selle isanda lahku-  
mist, tema omalt poolt aga iga 5-nda õpilase, pärast õppur-ühingu juhatuse  
väljaheitmist. Kohalesaadetud riigi koolinõunik konstateeris, nagu kooli  
juhatajagi, sarnaste sammude ebapedagoogilisust, kuid jättis is. Kõivi siiski  
kohale, mille tagajärgel õppur-ühingu juhatus pea terves koosseisus koolist  
lahkus.

Kas ei leidu ka mujal sarnaseid isandaid?!

A. J.

### Õppurühing „Tung“.

Valga kohalikus õppurite ühingus „Tungis“ avaldub reaktsioon.  
Nagu lapsed poripääl pötserdavad maju ja loomi; nagu lapsed täna-  
val marsivad karjades ning kõikad seljas — nii mängib kohalik  
õppurite ühing, ettekujutes täiskasvanute ühinguid. Varsti on ühingul  
juba kaheaastaline minevik seljataga, kuid ühing ei ole veel senni  
toimind ühtegi koosolekut. (On ainult õppurite miitinguid peetud,  
kus igaüks vabalt avalduda võib, kuna sõnavõtja ülekarjugu). Mii-  
tingule tullakse harilikult kära tegema ja flirtima naisõppuritega.

Ühingu varandustest tuleks nimetada spordiabinõud: pall, kait-  
sed, diskus . . .; raamatukogu (434 eksempl.) ja korrapärane kant-  
selei, mis üksi nõuab 2000 marka aastakuludeks. Raamatukogu töötab  
kogu läinud õpeaasta ja on sunnitud vist seisma jääma. Raamatud  
on äralagunud ning nende pookimine nõuaks suuri kulusid. Kulusid  
võib aga korralikult teha ühingu kantselei (!), muretsedes juhatuse  
liikmeile templid j. n. e.

Möödaläinud kevadel anti välja schurnaali „Viirastust“ kaks  
nummert. (Kuid sellest ei olnud õppurid huvitet.)

Ühingu varanduste hulka tuleks lugeda 200 liikme nimikiri ja  
veel 64 §-line põhikiri, kus nagu piiblis viimse detailini on äramärgit  
ühingu juhatuse kohused. Ühing käesoleval õpeaastal referaate toimind  
ei ole, vaid püüab rohkem kantseleilikuks jääda, mille kulud saavad  
katma õppurite energial toimepantavad pidud. Nii seisab yhing  
„hiilgava“ ülesande kõrgusel.

Valgas töötas kevadel teine n. n. „õppurite karskuse ühing“.  
Kuid et õppurid tihti „topsi-poisid“ ja isegi vist ühingu liikmed —  
on ühing oma tegevuse katkestand. Oleks soovitatav siiski, et karskus-  
ühing vähemalt nooremate õppurite keskel tegeleks ning võitlust  
peaks alkoholismi vastu. Kui noored keskkooli õppurid jooma  
hakkavad, siis ei ole tulevikku.

E. P.

(Ruumi puudusel viibind).

## Koeru Õppurite Selts

on uuel õpeaastal värske vaimustuse ja agarusega oma ülesannete teostamisele asunud.

Uue ja avarama põhikirja kokkusäädmine on käsil, mis võimaldab laialdast eneseharimist kõigil alul.

Tarvitajate Ühisus „Tulu“, mis mullu asutati, õppurite varustamiseks õpeabinõudega, töötab täie hooga: sennine kassa läbikäik (septembri ja oktoobri kuu jooksul) on üle neljakümne tuhande marga.

Seltsi häälekandja „Lõke“ ilmub kaunis korralikult. Kaastöid tehakse tublisti. Võib märgatavat edu konstateerida õppurite kirjatöis.

Osavõtmine noorsoo liikumisest on kõigiti elav: 99% õppureist on organiseerit. „Uudismaad“ loetakse suurel arvul: seni on 75% liikmeist „Uudismaad“ tellinud. (Haruldane 0/0!)

Teoksil on kirjandusõhtute organiseerimine ja uisuplatsi korraldamine.

Jõulukuu algul kavatseb selts pidulikult pühitseda oma esimest aasta-päeva.

---

### Kaks soovi.

Oleme väga tihti kuulnud põhjendat nurinat, et noorsoo laiemad kihid liig leigelt osa võtavad endi organiseerimistööst, jättes seda üksikute hooleks.

Põhjusi on palju: vilumatus, julguse puudus oma arvamistega esineda. osalt ka isiklik algatusvõime puudus. Neid pahesid oleks võimalik vähemalt osaltki kõrvaldada, kui need, kes noorsooliikumise minevikuga enam tuttavamad, sellega ka laiemaid ringkondi tutvustaksid, kuna minevikku tundmata ka olevikus võimata tegutseda.

Teiseks eemalekihutajaks on noorte koosolekute liig väsitavus. Koosolekud kestavad tihti 3—4 tundi ühte järge, ilma vaheajata. Loomulik, et seda aega kõik vastu ei pea ja kas koosolekult üleni lahkuvad ehk vahepäääl väljas jalutamas käivad, mis koosolekut aga segab. Sellepärast oleks soovitatav, et koosolekute päevakorra kindlaksmääramisel vähemalt iga tunni järele ka 5—10 min. vaheaeg ette nähtaks.

E. T—s.

---

### Õiendus.

Elmises numbris ilmunud „Noorte Püha“ spordivõistluse aruandes oli järgmine eksitus juhtunud: ketaheites sai esimesele kohale mitte E. Niinemägi vaid E. Neumann — 28,19 m. Sellega muutub ka punktide arv viievõistluses: ketaheites 318 punkti asemele 359 punkti ja punktide summas 1937,4 p. asemele 1977,4 punkti.



# Mängud.

Ühismängudest on meie noorsool suur puudus. Need vähesed, mida tuntakse, kuluvad pea ja muutuvad igavaiks. Tarve nende järele aga kasvab uute õppurühingute tekkimisega, kooskäimiste tihenemisega ja mängu tähtsusest arusaamisega alatasa. On soovitatav, et isegi referaatõhtud ja muud koosolekud, kus ruum vähegi lubab, mängudega lõpeksid, sest see teeb asja palju huvitavamaks ja mitmekesisemaks. Mängude tagavara katsub „Uudismaa“ sellega rikastada, et selles osas kättesaadavaks teeb Soomes ja mujal tarvitetavad huvitavamad ühismängud, niipalju, kuipalju seda ruum ja kättesaadavad allikad lubavad, Kel andi ja oskust, katsugu ka ise uute kombineerimisega ja vanade huvitavamakstegemisega õnne. „Uudismaa“ ruum on selleks ots-tarbeks igale vaba.

Toimetus.

## 1. Silmaheitmine.

Mängijad jagunevad kahte ossa: sinised ja valged (võib neiid ja nooredmehed), valgeid 1 rohkem, kui siniseid. Sinised istuvad toolidel ringis üksteise kõrval, näod ringi sissepoole. Üks tool jäetakse tühjaks. Valged seisavad siniste seljataha, käed risti selja taga. Kõik sinised vahivad tühja tooli taga seisva valge poole, kes äkki mõnele sinisele teravalt otsa vahtima jääb, kusjuures see sinine nii häkki kui saab, üles tõusma peab, nii, et tema taga seisev valge talle käega õlale lüüa ei ennataks. Kui valge seda ennatab, jääb sinine paigale ja tühja tooli taga seisev valge kordab sama. Ei jõua valge aga mitte ülesseisvale sinisele õlale lüüa, pääseb sinine tühjale toolile ja enne tema taga seisev valge vaatab kohe mõnele teisele sinisele otsa ja nii jätkatakse. Pärast võib vahetada kohad, nii et valged istuma ja sinised seisma pääsevad.

Mäng on ainult siis huvitav, kui ta õige ruttu käib ja kõik hoolega asja juures.

„Pohjantähti“.

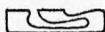
## 2. Laulu arvamine.

Keegi mängijaist läheb välja, teised jagavad mõne tuntud laulu sõnad isekeski nii ära, et igale saab üks sõna. Isik, kes väljas oli, tuleb nüüd sisse, ja asetab igale küsimuse, millele küsitav peab vastama lühidalt, tarvitades vastuseks sõna, mis talle määrati, samal kujul, nagu see esineb laulus. See, kelle vastuse järele küsija laulu ära aimab, peab oma korda välja minema.

(„Koululaisen muistikirja“.)

### 3. Lako oniline vastus.

Istutakse ringis. Keegi algab mängu, küsides naabrilt (võib ka mõnelt teiselt) midagi, millele see peab vastama ühe ainsa sõnaga, ja seda viibimata. Kui ta viivitab või vastab mitme sõnaga, nõutakse talt pant. See, kellelt viimati küsiti, küsib jälle mõnelt teiselt jne. Näit.: „millal sa hommikul üles tõusid?“ „Mis meeldib sulle enam: laul või mäng?“ „Mis vahe on koera ja kassi vahel?“ jne. Mäng on huvitav, kui ta ruttu läheb ja küsimused niisugused, millele ühe sõnaga raske vastata. („Koululaisen muistikirja“.)



## Teadaanded ja üleskutsed.

### Tööle! <sup>1)</sup>

Ligi kaks aastat kärarikkaid koosolekuid, kongresse, suurte sõnadega, sihtide ning teede otsimistega on seljataga. Oleme vabad tööd myrgitavast kaasarmust. Asume vabadena oma kodumaa pinnal, ka noorsoolt suuri ohvreid nõudnud isamaa mullal. Suur ja raske algus on teht.

Raskete hädaohtlikkute komistuste ning kobamiste resultaadina oleme jõudnud käesoleva ajakirjani, mis peab saama kõigi Eesti noorte ykiseks tuiksooneks, yhiseks närviks. Oleme omand ajakirja, mille vastu peaks tervel noorsool huvi olema, kuid kahjuks ikka nuristakse, siunatakse.

Mis on puudus? „Sääl (ajakirjas) pole midagi sees, meid ei suvita kuivad juhtkirjad, aruanded, protokollid“, syydistab õppurkond. Tõesti, on puudust veel palju, kuid kelle syy?

Pole toimetuski syyta, kuid suurem syy peitub siin õppurkonnas eneses: liig leigelt, liig uniselt võetakse eneste yritusist osa.

Noored! Kirjutage kysimusist mis teid huvitavad, toetage ajakirja kaastõõga, matke need „kuivad“ aruanded, mis siiski tähtsad ja tarvilikud. Ärge lykake teiste selga, ärge käskige teistel teha. Ise pange käed kylge.

Kirjutage: spordist, spordi liikumisest, uutest mängest, mängu reegleist (kahjuks pole aga veel ykski kirjutus spordist Uudismaa lehekylgi kaunistand. Kas siis tõesti meile igayhele nii kallis tervis

---

1) Toimetus lubab sellele väljastpoolt saadet üleskutsesele häämmelega ruumi, kõigiti nõus olles avaldet mõtetega. Autori kirjaviisi muutmata.



unustet on?); avaldage omi uurimusi, tähelepannkuid: kodumaa loodusest, tähelepanemisvääriisist ning ajaloolisist kohtist — syndmusist; avaldage korjat suusõnalisist rahvamälestusi; kirjutage reisest, ekskursionest, eneste katseist — ylesleidusist teaduse alal ning kõigest, kõigest mil vähegi huvitust, väärtust, ja toimetus tahes lasta tuksuda ajakirjal terve noorsoo tuiksoonena peaks andma kõigele paremale ja tähtsamale ajakirjas ruumi, sest noorsoo enese teha jääb mida ta kirjutab ja mis teda huvitab. Midagi, mingsuguseid määrusi ega säädusi ei lase eneselle ettekirjutada noorsoo otsiv ja tuline hing.

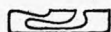
Usun, et see nii on.

Noored! Tehke ajakiri mitmekesisemaks, värvikamaks; tehke ajakiri yksteisele huvitavamaks. Leidku igaüks säält oma harrastusaine.

Tytarlapsed! Miks olete teie senni ajakirjast eemal hoidund? Kirjutage omist lemmikaineist Looge oma osakond, tytarlaste osakond.

Tööle, tööle kõik! Ärge jätke seda vaid hyidsõnaks. Kadugu suured sõnad ning hyyded. Asemelle astugu töö, tõsine töö.

K. Keevesk.



## Kirjutuste võistlus.

„Uudismaa“ Toimetus ja E. Karskuss. Keskoimekond kuulutavad võistluse välja kirjutustele ainetele:

1. Miks peame olema karsked?

2. Kuidas võiks koolinoorsugu osa võtta Eesti kultuuritööst.

Võistluse tingimised:

1) Võistlusest võivad osa võtta kõik keskkoolide, ehk nendele vastava õpikavaga koolide õppurid.

2) Paremate kirjutuste autorid saavad „Uudismaa“ toimetuselt ja Eesti Karskusseltside Keskoimekonnalt autasuks:

I. — 1000 marka ehk vastavas väärtuses kirjandust

II. — 500 „ „ „ „ „ „

III. — avaliku kiituse „Uudismaas“.

Märkus: Neid summasid võib väljastpoolt annetustega suurendada.

3) Esimesse järku arvatud kirjutused avaldetakse „Uudismaas“ ja nende autoreil jääb õigus honoraari pääle harilikus korras.

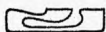
4) Kirjutused tuleb mõne sõna ehk märgi all Toimetusele saata, kuna autori täielik nimi, adress, kool, klass ja sündimise aasta kinnises ümbrikus sama märgi all juure tuleb lisada. Ümbriku adressi poolele

kirjutetagu sõna „kirjutusvõistlus“, et eksikombel avamist ära hoida. Ümbrik avatakse alles päale tööde hindamise.

5) Töid hindab 3-liikmeline komisjioon, kuhu kuuluvad h-rad: V. Ernits, J. Rosental ja J. Tork.

6) Võistluse resultaadid avaldetakse „Uudismaas“. Tööde ära-  
saatmise tähtpäevaks 10. I. 1921.

„Uudismaa“ Toimetus ja E. Karsk. Kesктоimk.



## Kirjavastused.

**Kõigile kaastõelistele.** Kuna viimasel ajal ruumist alatasa suur puudus, palume kõiki mõtteid lühidalt ja konkreetset väljendada. Mis puutub kroonika ossa kuuluvatesse teadetes, siis olgu need võimalikult kokkuvõtlikud, lühikesed asjalikud ja erapooletud, ilma ülearuste targutusteta. Kuna järgmine number loodetavasti 10. detsembri ümber ilmub, võivad sääl ainult need tööd ilmuda, mis kunni 1. det. Toimetusele kätte saadet.

**Myxy, Tallin.** Liig sentimentaalsed ja sisutud. Võib olla avaldame edespidi „Valce finaali“.

**A. P—n, Rakvere.** „Meri“ liig nõrk.

**E. N—k.** Uus Toimetus võttis „Aer'u“ kohta eitava otsuse.

**Mäe Kaarel.** Liiga nõrgad. Peate veel palju harjutama.

**Valpur E—nt.** „Fatum'i“ kohta asus uus Toimetus eitavale seisukohale. Palume lisa iseäranis tehnika alalt.

**K. Keevesk.** Üleskutse avaldame, kuid sellest üksi vähe. Ootame, et Teie ise teistele eeskju annaksite.

**E. T—k, Tallinn.** „Skouting'ist“ stiililiselt kole vigane ja arusaamatu. Selle kohta on ka juba ilmunud kirjutus II aastak. № 7.

**H. J—s, Tallinn.** Luuletuskogud pole kumbki „Uudismaa“ kohased.

**Ritti-Reitko.** Teie luuletusest aru saamine käib üle mõistuse. Ka olete ignoreerind vormi.

**E. T—s, Tallinn.** Ruumi puudusel lühendasime tuntavalt.

**A. A—d, Tartus.** Pole mõtet avaldada iga surnud endise ehk ka praeguse õpilase nekroloogi, kes millegi poolest iseäranis silma ei paista. Omal ajal tegime erandi ainult vabandussõjas langenud õppursõdurite kohta.

**J. P—t, Tartu, H. L—m, Tallinn ja G. J—t, Haapsalu.** Teie saadetused alles otsustamata.

**M. R—d, Viljandi, V. B., Pärnu, E. P., Valk, A. S, Jõhvi.** Tungival ruumipuudusel jäävad järgmisse numbrisse.

**A. Kruus, Tallinn.** Kas olete nõus lubama endi luuletusi, mis saat-  
site ilukirjanduslisele albumile, „Uudismaas“ avaldada?

**Toimetus.**

---

**Toimetus:** A. Juhanson, J. Kerge, E. Leppik, L. Obst, J. Rosental, A. Valter.

**Vastutav toimetaja:** cand. phil. Villem Ernits

**Väljaandja:** E. Koolinooriso. Kesклиit ja E. Karskusseltside Kes-  
toimekond.

**Toimetus ja Talitus asub Tartus, Riia tän. 2.**

Nüidsest pääle lakkab (keeldub)

## „Uudismaa“

ilmumast sarnasena, kitsa, kuiva ja piiratud, ainult koolinoorsoo liikumist puudutava sisuga ja seab edaspidi enese ülesandeks enam rahuldada laiemate noorsoo hulkade nõudeid, andes ruumi ka noorte algupärastele ilukirjanduslistele katsetele ja parematele tõlgetele (nagu I aastakäigus). Üleni jaguneb sisu osakondisse: **Ilukirjandus, Enesekasvatus, Karskus, Noorsooliikumine, Teadus, Haridus, Kunst, Sport, Tehnika ja käsitöö, Mängud ja ülesanded, Kroonika, Ajakirjandus, Teadaanded ja üleskutsed, fõljeton, ning Küsimised ja kostmised.**

Välimuse eest katsub Toimetus kõigiti hoolitseda, kuivõrd seda praegused trükiolud lubavad.

„Uudismaa“ senniste kaastööliste hulgas on kõik ärksamad noorsootegelased ja mitmed laialttuntud õpetajad, nagu: *Brindfeldt, H.* (Rakveres; *ead. phil. Ernits* eradotsent; *Forsman, M.* (üliõpilane, soomlane); *Juhanson, A.* (Tartus), *Kauts, A.*; *Kesa, K.*; *Käsebier, H.* (õpetaja); *Kuusk, J.* (üliõp. Tartus); *Noor, G.* (Tallinas); *Pett, H.* (üliõp. Tartus); *Piller, A.*; *Reintal, O.*; *Ritseson, J.*; *Rosental, J.* (karskustegelane); *Vesilo, K.* (Pärnus) ja hulk teisi, pea igas kodumaa linnas.

Trükikulude kallinemisel oli Talitus sunnitud üksiknumbri hinda 18 m. pääle tõstma ja tellimishinda 8 n. eest 140 m. 8 n. eest 70 m. pääle.

Ka endiste aastakäikude hinda on kõrgendat 100<sup>o/10</sup>, nii et praegu maksab:

I aastak. 8 nummert kokku 212 lehk. — 36 m.

II aastak. 7 nummert á 16 lehek. — 38 m.

Kaastööd võetakse vastu kõigilt ja makstakse (kui sellekohane sooviavaldus juure lisat), 1—2 m. reahonoraari.

Käsitõhkirjad hoitakse alal ja saadetakse sellekohase soovi korral autorile tagasi. Otsused tööde kohta avaldetakse ajakirjas.

Võetakse ka kuulutusi vastu. Hind: 1 lhk. 300 m.  $\frac{1}{2}$  lhk. 150 m.  $\frac{1}{4}$  lhk. 75 m.

Toimetuse ja Talituse adress: Tartus, Riia tän. 2. Kõnetunnid mõlemil igal teisip. ja reedel k.  $\frac{1}{2}$  2— $\frac{1}{2}$  3 p.

PEREKONNALEHT

# „KODU“

ilmub esialgu kord kuus Graafilise ühingu „KIRI“ kirjastusel ja tahab tuua oma veergudel esimeses järjekorras hulga pilti päevasündmustest kodus ja vöörsil, nii päevapiltlisi ülesvõtteid kui joonistusi. Sellepöolest „Kodu“

## ON AINUKE

sellelaadiline ajakiri Eestis. — Peale päevasündmuste tuuakse pilti kunstiteostest, kodumaa tähtsamatest ja ilusamatest kohtadest, samuti seltskonna tegelastest ja vabadussöja kangelistest. Ei saa unustatud „Kodu“ veergudel ka piltidega kaunistatud nali, mis

## KOHANE

lugemiseks igalpool ja igaühele. — Suurt rõhku tahab „kodu“ panna ko umaa tundmaöppimise ja tutvustamise peale, tuues selleks rikkalikult illustreeritud kirjatükka. Jutustusi novella, roomaane ja luuletusi toob

## AJAKIRI

parematelt kodu- ja väljamaa kirjanikkudelt. — Eriti rõhku paneb „Kodu“ vabadussöja kirjeldamise peale, mis tänini täielikumalt puudunud. — Teater ja muusika, tervishoid ja sport, seltskonna elu, tähtsamad tehnilised uudised jne., mis huvitavad

## IGAÜHELE,

tahab „Kodu“ pakkuda oma lugejatele, ja sellepärast ei tohiks ta puududa üheski majas.

**Tellimise hind veerandaastas Mk. 45. —,  
üksik nr. Mk. 15. —**

**Tellimisi võtavad vastu kõik kodumaa postiasutused. Üksikud numbrid müügil raamatukauplustes ja ajalehemüüjatel.**

**Talitus: Tallinnas, Alimani tän. 50.**